

1953-as tanulmánya óta tőle nem olvasott semmit! Pedig ekkor már a „harvardi epikakutató iskola” főművének számított, és az „*oral formulaic poetry*” máig az epikakutató világszerte csörgedező egyik fő áramlata.

Marót szerteágazó utalásrendszere azt a benyomást kelti, hogy az olvasó az ő segítségével tájékozódik a tárgyalt kérdéskörben. Ám Marót még a beláthatatlan Homérosz-irodalomból is csak azt idézi, ami neki jól jön. Hosszú listát sorolhatunk fel mindarról, amit meg sem említ, és ezek között tekintélyes hányadban olyan művek vannak, amelyeket megnézhetett volna – ha akarta volna. Az EPOPEIA... három fejezetében, 114 oldalon legalább 300 lábjegyzet olvasható. Ezekben Marót több mint száz esetben a maga műveit idézi, megemlítve, máshol mit írt az éppen szóba hozott témáról vagy másról. Azaz voltaképpen egyetlen ideális olvasó lebeg a szeme előtt. Az, aki betéve tudja Marót Károly összes művét. (Könnyű rájönni, ki is volt ez a kiválasztott személy.)

Marót halála után ez az ideális olvasó ugyan még nem született meg, ám egy kétkötetes válogatás jó útbaigazítás lehet ebbe az irányba.

Minthogy a kétkötetes Marót-kiadást mindenképpen megjelentetésre ajánlom, mégpedig úgy, hogy a két, párhuzamos kötet munkálatai egyszerre folyjanak, és a megjelenés is igen közel essen egymáshoz, remélem, ott már nem lesz szükség anekdotákra. Ott Marót dolgozatai beszéljenek!

Gondolom, az előbbieken legalább valamennyire sikerült érzékeltetni azt, hogy még egy „elefántcsonttoronyba” vagy legalábbis „csigaházba” húzódó tudós élete és hatása sem olyan egyszerű dolog. Magyarországon és a XX. században SEM. (A nagybetűt az kívánja érzékeltetni, másutt sem más a helyzet.)

Ami pedig egy személyes „műfaji” deklarációt jelent: sokszor kapunk olyan, „formális” felkérést, hogy ezt vagy azt a kiadványt ajánljuk, támogassuk, indokoljuk fontosságát. Gyakran csak pár sort firkantunk, ám nemritkán érdekes, érvelő írás születik, messze túlmutatva a konkrét házi feladaton. Sok évtized alatt sokak írtak ilyen, gyakran tanulságos „lektori” vagy „ajánló” szövegeket. Sajnos, e „műfajból” igen ritkán látott valami napvilágot.

Centauri

KÉKANGYAL

Tiszta lapot nyitottam. Határozottan emlékszem, máskor is így szoktam, este tíz felé, WORD-ben, ahogy kell. Kissé ugyan elkábított a hőség, egész délután remegett a karom, mint alkoholista kezében a bibliapapír; igen, mert régen írtam; mégis, amikor az asztalhoz ültem, fent, az emeleten, határozottan magamnál voltam. Épp ezért megdöb-bentem, amikor nem fehér, hanem fekete lap nyílt meg. Gondoltam: el se indult a WORD. De elindult! A fejléc jól látszott: Fájl, Szerkesztés, Nézet, Beszúrás, Formátum, Eszközök, Ablak... Rájuk kattintottam, minden működött. Mindent rendben találtam, csak az elrendezésnél hiányzott a sorkizárt. A lap viszont – bármit tettem is, bárhova klikkeltem is – koromfekete maradt. Nem estem kétségbe. Szokatlanul nyugodt voltam. Az ablakon át nyirkos, mosott ruha illata áradt a dolgozószobába. Gondoltam, talán a mo-

nitor. De nem, hisz akkor hiányozna a fejléc meg a menüsor is, minden ablak és ikon, a jobb alsó sarokból pedig a pontos idő. Akkor marad a gép. A winchester.

Két nappal korábban egyszer egy pillanatra lehajoltam. A hamutálat ürítettem az asztal alatt, és mikor felegyenesedtem, töksötét volt a képernyő. De akkor tényleg. Nem volt rajta semmi. Hiába mozgattam az egeret, klimpíroztam a billentyűzeten, semmi. Se fény, se hang, se jel. Végül megpróbálkoztam az újraindítással, de a gép halott maradt. Meg se zizzent. Akkor ijedtebb voltam. Végül egyszerűen kihúztam az aljzathból a hosszabbítót. Minden elsötétült. Visszadugtam. A kislámpa újra világított, a nyomtató zümmögött, a hifitorony duruzsolt, de a gép meg se nyikkant. Bekapcsoltam. Akkor se. Huszadszor se. Ötvenedszer se. Arra gondoltam, hogy most elszállt minden, amit addig nem mentettem diszkre. Fáradt voltam ahhoz, hogy fájjon – legalább háromszor fél könyv, ami mentés nélkül rajta volt. Gondoltam: bár volna valaki, akinek mindig mindent átküldenék, aki mindig mindenre azt mondaná: jó, jó, jó! Akkor most nem fájna, hisz nála megvolna minden. Visszakérem, ennyi. Lefeküdtem, de alvás helyett épülni kezdett a fejemben a torony, a lajstrom: mi minden van oda végleg. Beugrott egy-egy mondat, néhány bizonytalan bekezdés, egy eltalált kép, szaturált fotó, egy megismételhetetlen és titokzatos levél, s ahogy a lista bővült, egyre jobban és jobban fáj, hogy mindez csak így, ilyen egyszerűen, váratlanul?, bár nagyon is előreláthatóan odalett. Idő kérdése volt. Felkeltem, és újra kihúztam a hosszabbítót, hosszabban várakoztam, mint először, majd visszadugtam. És akkor a gép életjelt adott. Amikor pedig bekapcsoltam, elindult. Megmaradt minden. De gondok voltak. Például az internettel. Háromnaponta volt kapcsolatom a hálózattal, akkor is egy-egy órásckára, sokszor csak percekig, és a net olyan lassú volt, hogy bármibe kezdtem is, mire végeztem volna, a kapcsolat biztosan megszakadt. Azon a napon, amikor fekete lett a word, kora délelőtt felhívtam a szolgáltatót, elpanaszoltam, mi a baj, mire ő azt mondta, a térerő megfelelő, de ő tudja, mi a baj, hol áll az antenna, és mivel a ház előtti lomb feldagadt, az antenna nem látja az adót. Vágjam ki azt a fenyőt, az a legegyszerűbb, javasolta. Nem vágom ki, mondtam én, mire megígérte, hogy hétfőre hoz egy nagyobb antennát, az talán majd segít. Tehát gond volt bőven.

Például, hogy fekete a word. Bezártam. És kinyitottam újra. Még mindig fekete volt. Kiléptem, és újraindítottam. Fekete maradt. Kikapcsoltam, és visszakapcsoltam. Még mindig. Ekkor megnyitottam egy fájlt. Talán azt akartam tudni, a dokumentumok megvannak-e még. És láttam, ahogy az egyik írás megnyílik – fekete alapon fehér betűk. Nyilván akaratlanul is átállítottam valamit. Megesik. Vagy egyszerűen átállítódott. Az áramingadozás miatt. Vagy a netről jött egy vírus. A dokumentumot bezártam, és újra megnyitottam egy tiszta, fekete oldalt. Sokáig néztem. Talán túl sokáig. Olyan meggyőző volt, hogy nem jutott eszembe semmi. Ilyenkor – bár ritkán fordul elő – felírom a dátumot és a pontos időt. Néha a légnymást is. Így tettem aznap is. Hogy melyik év volt, már nem tudom. Elmúlt este tíz, ez bizonyos. Ahogy várható volt, megjelentek a fehér számok, de túl apróknak találtam őket, ezért kijelölés után a betűméretre mentem, 12-esről 16-osra módosítottam, és Times New Roman-ról Georgia-ra. Majd ütöttem neki egy ENTERT.

Sokszor ütöttem ENTERT azelőtt is. Ez mégis más volt. Mint amikor elborul az ember agya. Mert valami vérlázító durvaságot hall. Kiesik néhány pillanat, néhány perc, ha előtte ivott, néha több óra is. Éppen ilyen volt. Aztán – ahogy mondani szokás – ott álltam a semmi közepén. Ami határozottan valaminek tűnt. Nem volt semmi azelőtt, ami ennyire valaminek hatott volna. Vérlázítóan egyszerű volt, fekete, szagtalan, csön-

des és kőkemény. Nem láttam semmit. És nem tudtam volna megmondani: rajta vagy benne állok. Mint amikor jön egy váratlan áramszünet. Azok az első pillanatok – amikor az ember nem lát, sőt nem ért semmit. Nem kapaszkodik, nem sikong, nem botorkál, nem gondolkodik, csak néhány pillanatra meglepetten úgy marad. Eppen úgy, ahogy néhány pillanattal korábban még a fényben volt.

Mégsem gondoltam, hogy áramszünet van. Azt sem, hogy a lerongyolt gép ezúttal kicsapta a biztosítékot is. Tudtam: az előbb ültem, most meg állok. De nem keltem fel. Az előbb fényben ültem, most meg sötétben állok, de nincs áramszünet. Ha lehet ilyet mondani, épp ellenkezőleg; az addig szabályozott módon haladó áram most, akár a vízbe lógó vezetékől, kiszabadul, és térben is, időben is elterül. Ez valahogy világos volt – minden más sötét. S hogy mennyire igazam volt, milyen pontosak a sejtéseim, hamar igazolta egy nyalka, indigókék fazon, aki úgy lépett ki a makulátlan sötétből, akár a semmittevés homályából egy váratlan, kontrasztos ötlet. Elértem volna az állát, ha akarom, meg is üthettem volna, mégis tudtam: toronymagas. Ijesztő volt, főként az a harsány, azúrkék neonaúra, ami körbevette. Szigorúnak tűnt és kegyetlennek, fagyos és matt volt körötte a fekete levegő, mégis boldog voltam, hogy látom. Ismerősnek hatott. Amikor megszólított, még inkább. Hisz tegezett, és azt kérdezte: „Hoztál tollat?” Nagy kő esett le a szívemről. Mintha erre a kérdésre vártam volna fél életemben. Megkönnyebbülve, lezseren és magabiztosan mondtam: „Hosszú évek óta gépen dolgozom.” Mire a patrónus, mert annak néztem, nem ellenségesen, de nagyon határozottan közölte: „Itt tollal kell írnod újra.” Csodálkoztam. Azt hiszem, bután vagy kérdően néztem rá. „Remélem, világos?” – kérdezte a patrónus, és hosszú csápjával utat mutatott a sötétbe. Előreléptem, mire egy addig észrevétlen ajtó kinyílt.

Mögötte ugyanez a sötét. És halványkék íróasztalok. Száz. Több száz. Rendezetten. Sorokban. Sok ezer. Mindegyiken tűzvörös kislámpa. Hófehér lapok. Piszkozatok. Tintatartók. Tollak. És minden asztalnál emberek. Buzgó, szorgalmas, fanatikus, igyekvő, görnyedő emberek. Száz ilyen nyúzott ember. Több száz fáradtnak tűnő, agyonhajszolt lélek. Hosszú, egyenes sorokon. Lila emberek. Sok ezer. Tízezer? Százezer? Akár egy iskolában. A fekete tanteremnek se vége, se hossza; a benne dolgozóknak se szi-ri, se száma. Ez volt a tér egyik felén. A másikon katedra vagy pulpitus, és ott tucatnyi patrónus vagy prefektus, az enyémhez hasonló indigókékek és néhány skarlátvörös. „Ezek angyalok” – gondoltam boldogan. Az asztaloknál serény munka folyt. Láttam a hozzám hasonló embereket, ahogy fűgén írnak, egyik sort a másik után, egy pillanatra se néznek felém, ahogy az egyébként várható volna, hisz most érkeztem, csak írnak és írnak, szokatlan ügybuzgalommal. A tollak rohanása a rostokon olyan hangot adott, mint odahaza, míg éltem, az éjféli, nyári mező; távoli kabócák, szöcskék, sáskák cirpegése olvadt össze ilyen enyhén bódító, nyugodt hanggá. „Ezek angyalok” – gondoltam újra boldogan, mintha a hazavezető úton gondolnám az út menti fákról század-szor is: „Ezek platánlevelű juharok.” De, mint később kiderült, csak egy volt angyal közöttük, épp az, aki behozott; legalábbis ez volt a neve, így hívta mindenki: Angyal. A többiek neve ismeretlen volt. Angyal tehát kézen fogott, és odavezetett a katedrához, ahol egy kissé kacskaa ügyintézőféle a kezembe nyomott egy üveg tintát, két töltőtollat és vagy ötszáz, hófehér, halványan fluoreszkáló lapot. Még sose voltam olyan boldog. Angyal barátságosan rám nézett, és azt mondta: „Bízunk benned! Mutasd meg, mit tudsz! Csak bátran.” Mondani akartam valamit, hogy mindig erre vártam, vagy azt, hogy köszönöm, de Angyal megelőzött: „Ne beszélj, csak írj!” – és hosszú, kék karját körém fonta. Így tartott ott néhány pillanattig, talán egy percig is, míg engem átjárt egyfajta hit, áterjedt rám a remény, a szigorral kevert szeretet, majd amikor ettől resz-

ketni kezdtem, ahogy sírás előtt inog meg az ember, Angyal eleresztett. „Na, eridj! Láss munkához!” – és egy asztalt mutatott legelől. Kényelmetlenül éreztem magam, hogy ott kell ülnöm, nem hátrébb, nem idébb, nem odább, de Angyal minden bizonnyal olvasott a gondolataim között, mert amikor bizonytalanul leraktam a papírköteget az asztallapra, így szólt: „Csak eleinte kell itt dolgoznod, később akár asztalt is választ-hatsz.” Rámosolyogtam a többiekre, és megkönnyebbülten ültem le a hatalmas, kényelmes, fekete bőrszékbe. Leraktam a tintásüveget és a tollat, a kislámpa után nyúl-tam, hogy beállítsam, amikor Angyal hátat fordítva még hozzátette: „Már ha jól ha-ladsz.” Ez kissé nyugtalanított. Fészkelődtem, majd némi töprengés után jelentkeztem. Angyal elment a sötétbe. Csak az asztalnál ülő prefektusok maradtak. Ők viszont már-is kéziratok olvasásában merültek el. Csak egy járkált az asztalok között, háta mögött összekulcsolt kézzel, de ő is épp távolodott. Sokáig jelentkeztem – utoljára gimnáziumban jelentkeztem így, mikor még tudtam valamit. Végül eluntam. Jól hallhatóan megköszörültem a torkom, mire, nem tudni, honnét, azt hallottam, élesen, sziszegve, olyan hangon, hogy szinte fáj: **PSZT!** Némi gondolkodás után a katedrához mentem, és suttogva megszólítottam az egyik prefektust: „Mégis mi legyen? Novella? Regény? Micsoda?” A prefektus meglepően jóindulatú volt. „Bármi, fiam, bármi! Nincs kötöttség, érted? Semmi se számít, csak írj. Nem várunk tőled ezenfelül semmit. Dolgozz bátran!” – mondta, és egy pillanatra a kézfejemhez is hozzért. A boldogságtól minden kiment a fejből, ami addig ott kavargott. Úgy döntöttem, először is felírom a dátumot és a pontos időt, úgy, mint otthon, míg éltem, de be kellett látnom, még ha tudnám is, ennek itt semmi, de semmi jelentősége nincs. Elkezdtem hát naplót írni dátum és pontos idő nélkül. Pontosabban leírtam, hogy itt nem számít más, csak az írás, idő tehát van mindenre, ezért a dátummal bajlódni csacskaság. Később annak részletezésében merültem el, hogy a **WORD** koromfekete lapot nyitott. Csakugyan elmerültem benne, így észre sem vettem, amikor az asztalok között járkáló prefektus a hátam mögé ért. Arra riadtam fel, hogy egészen közel hajol, feje a fejem mellett lebeg, és sorról sorra olvassa, amit írok. Rémülten néztem rá, szokatlan volt, otthon soha senki nem látta, amikor írok, s főként senki nem olvasott bele, most pedig ott volt az a hatalmas, mosolygó, indigókék arc. Mintha két fejem volna! Amikor összeakadt a tekintetünk, rám mosolygott, fény vibrált a szájában, a vállamra tette a kezét, éppúgy, mint korábban Angyal, és azt mondta: „Csak nyugodtan” – azzal felegyenesedett, barátságosan nézett rám, majd hozzátette: „De holnap ez már nem lesz elég.” Ismét nyugtalan lettem. Azzal vigasztaltam magam, biztosan megmondják holnap is, mit kell tennem. Körbelestem, hátha beeláthatok mások kéziratába, de az asztalok nagyon messze voltak. Kerestem egy tekintetet, de mindenki a papír fölé hajolt. Bárhogy lestem is a jobbra ülőt meg a balra ülőt, azok egy pillanatra sem néztek fel, és ijesztően gyorsan, elszántan dolgoztak. Könyékig tintásak voltak már, akadt olyan is, akinek – a nagy igyekezettől – keze-lába reszketett. Irigykedve láttam, hogy sok asztalon már halmokban áll a kézirat. Úgy döntöttem, egyelőre a mennyiségre koncentrálok.

Mondanám: másnap. Némi idő elteltével? Nagy sokára? Épp időben? Ilyen itt nincs. Azt mondják: RÓTA. Vagyis, amit egy ember ír egyhuzamban. Az egyiknek ennyi, a másiknak annyi. Az én első rótám hosszú volt. Nem időben. Erőben – bár úgy tűnt, mint-ha ideje is volna: korlátlan ideje. Már az első rótában elértem, hogy azt se tudjam, hol vagyok. Amikor majdnem elájultam, megérkezett Angyal – valami okból rá gondoltam épp. Vagy előbb érkezett, és csak azután gondoltam rá? Jókor jött. Mindent hozott.

Füstöt a szájában. Az írás utáni zsibbadást az ujjaival adta át. Adott innom, ennem, és szeretkezhettem vele az asztalon, aztán tényleg elájultam. Másnap? Némi idő elteltével? Nagy sokára? Épp időben? Ilyen itt nincs. Amikor eszméletre tértem, az asztalom üresen állt. Fáradt voltam. Éreztem: a húsom édes. Nyugodt vagyok. Büszke és renyhe. Alig tértem magamhoz, jött Angyal megint, és szájából szájba etetett. Behunyt szemmel nyeldekelttem belőle valamit, éreztem a nyelvét, hogy a garatjából az enyémbe illatos víz csorog, félelmetes volt, jóleső és beteges. Némi idő elteltével? Nagy sokára? Ilyen itt nincs. Éreztem: elég. De Angyal szájáról leszakadni nehéz. Ha sikerül, az éppoly jó és lelkesítő, mint szívni belőle az erőt. Mint a mannát, úgy enni a nyelvét. Amit csak azért eszem-szívok, hogy leadjam. Ahogy a méh is azért gyűjt, hogy mindent a kaptárba vigyen. A következő pillanatban? Nagy sokára? Holnap? Ilyen itt nincs. A következő róta során.

Angyal májédes nyelve, mézíze, kéjnedve, mézgája félig a számban volt, mannája, gríze, csirize le sem ment a torkomon még, nyála is a szám sarkában rezgett, a szemem is csak félig nyitottam ki, csak a félájult szándék volt meg bennem, hogy Angyal kábeléről leszakadjak és tovább írjak, amikor már láttam: a prefektus lerakja asztalomra a papírköteget. Az e napit? A holnapit? Nem. A soron következőt. A papírt néztem, majd Angyalt, aki tartott még. Olvasott a gondolataimban. Láta, ki vagyok! Tudta, mit írtam. Tudtam, hogy tudja. Azt mondta: „Már olvassák a többiek is” – és akkor ismét megérintett, én pedig hallottam a bőrén át, ahogy félhangosan ezer és ezer hang mondja, ismétli mindazt, amit előző nap?, korábban?, nem, ilyen itt nincs, az utolsó róta során papírra vettem; nők, férfiak, lányok, asszonyok hangja, ahogy duruzsolássá, szimfóniává olvad össze, s óriási pianóban egyszerre szól minden szó, amit addig tintával a lapra raktam, mintha partitúrából játszáná minden száj! És ettől írhatnékom támadt egy pillanat alatt. Éppúgy remegett a kezem, mint aznap, amikor a word koromfekete lapot osztott. A tollat a prefektus még tisztogatta, a karom Angyal ujjai között lüktetett, újra éhes voltam, újra szomjas, szeretkeztem volna Angyallal megint, de már sokkal inkább írni, írni, írni akartam. Hogy hozzáadjam az e napi?, mai?, ó, nem, csak a soron következő hangot, szót, gondolatot az Angyal bőréből diffundáló szimfóniához – nehogy egyszer elhallgasson! A levegőben lebegett lefordított tenyere, mintha papírlap volna az is, majd önmagától fordult meg, és amikor úgy reszketett már, akár otthon, míg éltem, a megélenkülő déli szélben a rezgőnyár ezüstlevele a kút fölött, akkor a prefektus egy lassú mozdulattal behelyezte a forró tollat. Tartottam a tollat a nyitott tenyéren, éreztem, hogy ficereg, kering benne a tinta, él az a toll, akár egy rovar, mint egy aranyféreg, mint egy vaspondró, mely pete gyanánt hamarosan betűket rak a papír táptalajára, és talán ezért, mert ennyire élt, nem fogtam meg. Angyal viszont a tarkómhoz hajolt, néhány vonzó szót csókolt a fülembbe, míg baljával a kezem után nyúlt, és az ujjaimat finoman a tollnak tűnő vaspondróra kulcsolta, végül pedig, ahogy nő vezeti magába a nemzővesszőt, úgy vezette rá a kezem és az aranycsőférget a szűzféher papiruszra. Amikor eltűnt belőlem a fülembbe csókolt szavak borzongása, hallani véltem a köröttem lévő félmondatait is, a szüneteket, ahogy mondat közben meg-megállnak, majd nekilódulnak megint; hallottam, hogy van, aki még gondolkodik, s azt mondja: nem, ez így nem jó!, de van, akiből már gát nélkül dől a szó, oldalszámra. Hallottam, hogy mi is duruzsolunk, s amint ezt füleltem, egyszer csak felfedeztem a saját hangom is. Angyal lassan elengedte a kézfejem, és hagyta, hogy meginduljak a papíron.

Angyal sokáig az anyámnak tűnt. Bár nem nő volt. Igaz, nem is férfi. Finomnak, hoz-

záértőnek, megértőnek gondoltam. De hamarosan rájöttem: egy legyintésében is százszor több erő rejlik, mint ezer etetésben. Ahogy telt-múlt az idő? – nem, ilyen nincs – egyre többször jött az asztalomhoz, míg hátrakulcsolt kézzel, peckesen, figyelmesen fel és alá járkált a sorok között. Sokszor riasztott meg azzal, hogy a papír helyén, egy váratlan pillanatban indigókék arcát láttam. Eleinte nem mondtott semmit, és mindig, mindig mosolygott. Nagy, kék és hideg mosollyal, szóltanul. Egyre gyakrabban helyezte valószínűtlenül hosszú ujját a papírra, egy mondatra, szóra, és akkor az a mondat, az a szó mintha sose lett volna ott, egyszerűen eltűnt. Később? Egyszer, amikor megérintette a kéziratot, eltűnt egy egész oldal, mire én kiegyenesedtem, és bátran, vakmerően néztem rá. Ekkor Angyal alig láthatóan, még mindig mosolyogva, két ujjal, ahogy mondom, két ujjal, játékosan meglegyintett hátulról, mintha azt mondaná: „Nono!” Láttam a mozdulatot. Egy ilyen mozdulat otthon, míg éltem, a barátság biztos jele volt. A szeretet jele. A megbocsátásé. Láttam a mozdulatot, és vártam azt a kellemes érzést, amit az efféle legyintés okoz. Kissé megbillentettem a fejem, hogy Angyal könnyebben adjon e mozdulattal örömet, de amikor elért engem az a két ujj, amikor épp csak megérintett, megdöbentem, akkora érzés nyilallt a nyakamba, onnan pedig végigfutott rajtam, egészen a sarkamig. Nem fáj, de percekig mozdulni se tudtam. Angyálnak nagy hatalma van, nem vitás. Ha csókol, ha legyint, ha etet. Ha nincs itt épp, akkor is. Korlátlan hatalma. Amit mi csak bérlünk tőle.

Egyszer lila fiú írt mellettem. Nem tudom, mit. Volt olyan eset, hogy megkérdeztem egy férfit: „Te miről írsz?” Azonnal, mint a kés, átsuhant felettünk, hogy a fejünk majd levágta, a jól ismert éles, hideg, hisztérikus **PSZT!!** A férfi, bármit írt is, gyorsított, és én is jobbnak láttam a papír fölé görnyedni újra. Így hát nem tudtam meg, a lila fiú min dolgozik. Angyal szokásához híven fel és alá járkált a sorok között. Eleinte elment, oly messze, hogy nem is láttam, majd visszatért. Hol itt bukkant fel, hol ott. Egyre többször az eszelősen dolgozó fiú mögött. Dobálta a lapokat, a tollát ütögette, szemébe hullott a haja, vibrált rajta az ing, kivörösödött a homloka, az asztal alatt a lábát rázta. Rossz RÓTA volt. A fiút figyeltem sunyin, és azon csodálkoztam, Angyal miért nem veszi észre, hogy lazsalok. A lila fiút fixírozta. Egyre többet. Végül a háta mögött megállt. Láttam, olvassa a kéziratát. Nem lépett hozzá közelebb, nem hajolt be elé, ahogy nekem szokott, de egyre inkább előredőlt. Végül úgy levitált fölötte, akár egy csapóhíd. Karja márványos rajzolatot kapott, azúrkék auráján narancsszínű irizálás jelentkezett – először láttam ilyet –, majd egy váratlan pillanatban, gyors félfordulat után, hátulról tarkón csapta a lila fiút, mint valami ostor. Nem legyintés volt ez, hanem ütés. Felrémltet, mit éreztem, amikor engem meglegyintett – és megrémültem. „Mit érezhet most az a fiú?” Akinek nemcsak a feje, de egész felsőteste az asztallaphoz csapódott; a papírok, mint a pernyedarabok a magasba lövelltek, arccsontja összetörte a tintatartót; amikor az asztallap visszalódította, és az ütés erejétől hátraesett, orrából patkzott a vér. Angyal kiborította a székből, a nyakára állt, hosszú mutatóujjával bele-túrt vértől buborékos orrába, oly mélyen, ahogy csak bírt; a fiú rémülten meredt a sötétbe és Angyal azúrkék aurájába, és hagyta, hogy Angyal ujjá teljes egészében tűnjön el az orrában, hogy olyan erőszakosan kanalazzon onnan sűrű, csimbókos vért, amitől az orrcimpái beszakadnak, majd a véres ujjal írjon valamit egy tiszta lapra, végül a hajánál fogva felrángassa, és a lap fölé tartva elolvastassa vele. Ledermedtem. Angyalt bámultam, ahogy hajánál fogva tartja a fiút az asztallap fölött, mint torokvágott csirkét a lábas fölé. Hallottam megint egy hangot, ami nem a fejünk fölött sepegt át, inkább az asztallapok alatt terjedt, ez is egyfajta **PSZT** volt, de csendesebb és nem oly metsző. Én viszont tovább bámultam őket. Végül azon kaptam magam, hogy Angyal,

míg továbbra is a vérző fiút tartja, engem néz – és már nem mosolyog. Olyan dermesztő volt így, mosoly nélkül, minden addiginál kékebben, hogy képtelen voltam félre nézni. Angyal az asztallapra ejtette a fiút, mint ragadozó a vergődő verebet, amikor jóval nagyobb zsákmányt lát meg, s úgy indult el felém, akár héja a gerle reményében. És én csak akkor kapcsoltam. Gyorsan megszorítottam a tollat, és az asztallapra hajoltam, a lehető legközelebb, egyrészt, hogy ne lássam, mi történik, másrészt, hogyha Angyaltól én is kapok egy ostorcsapást, minél kevésbé üssem be magam. Kitámasztottam a lábam, halálfélelem szállt meg, éreztem Angyal felém közeledő hidegét, írnom kellett valamit gyorsan, hát papírra vettem a következőt: *Angyal közeledik, Angyal közeledik, egy kékangyal jön...* És vártam, mikor töröm össze arcommal az asztallapot. De Angyal nem jött.

Minden nap? Hetente? Havonta? Nem, itt nincs ilyen. Minden róta végén jönnek a talicskások. Hol mindenkitől, hol csak egyesektől szedik be az iratokat. A kötegeket átrakják a katedrára, sorban, egymás után; összerendezik; a stóccok sarkát megtörik, a kötegeket meglevegőztetik, majd kiütik, hogy az oldaluk egyenes legyen. Angyal közepén áll, és lassan ide-oda forog. Figyeli a hordárokat. Figyeli a prefektusokat, akik itt-ott beleolvasnak az iratokba, majd mindet dossziékba rendezik. Nekünk ez idő alatt is dolgozni kell. Akitől elveszik, szorong, hogy jó lesz-e. Ha minden simán megy, az egészet eltolják valahová, és soha többé nem hozzák vissza. Csak Angyal bőrén át hallhatjuk viszont, nem sorról sorra, hanem együtt, egyben, sokszor összekeverve másokéval, ha épp vele szeretkezünk, ha a szájából eszünk-iszunk, míg átkarol, szorít, ölel, erősen, hidegen és eszelősen. Csak a szimfóniát halljuk ilyenkor. Ha pedig valami mégis visszajön, jaj annak, aki írta! Jaj akkor, ha Angyal a sötétből dossziét hoz! Jaj annak, akinek kéziratát visszaküldték valahonnan – honnan? Ha tudnánk! Akkor jön Angyal, nem lép, nem lebeg, nem rohan – suhan. Nyílik előtte a sötét, a háta mögött pedig gomolyog. A dossziét maga előtt tartja, szinte tolja, akár egy betonlapot, hogy jól lássuk: visszaküldtek valamit. És rettegünk.

Az első, akit láttam, szederjes vénember volt. Hosszú, nagyon hosszú rótákban írt; komótosan, megfontoltan, úgy százévnnyire tőlem. Valószínűleg ezerszerte régebben, mint én, mégis, sose küldtek neki vissza semmit. Hozzá sose jött Angyal dossziéval. Amikor közeledett felé, nem suhant. Nem nyílt előtte a sötét, és nem is gomolygott mögötte. Inkább imbolygott, akár egy fáklya lángja. A dosszié nyitva volt. Angyal lapozott benne, szórakozottan, ide-oda, mint aki mennyei magazint lapoz. Egy minutára az is felöltött bennem, hogy kivételesen dicsérni jön, sőt, azt reméltem, az én dossziémat hozza. Velem esik meg először az, ami addig senkivel. Angyal nem mosolygott, de mintha derű ült volna a szája sarkában. Egyenest felém tartott – a papír fölé hajoltam. Éreztem a szelét, amint elhaladt mellettem. Amikor oldalra pislantottam, csalódottan láttam, hogy nem lassít, és a szederjes öreghez megy. Megállt előtte, becsukta a mappát, fél kézzel a levegőbe emelte, meglengette, és alig látható mosollyal nézett az öregre, mint aki azt mondja: „Ez igen! Le a kalappal!” Az aggastyán felnézett. Higgyé volt és szomorú. Íróbütykével a tollszárat morzsolgatta. Angyal rámosolygott, majd elfordult, mint aki máris menni készül, de váratlanul lendületet vett, és egy félfordulat után, ahogy a lila fiúval is tette, szájon vágta a dossziéval a szederjes embert, aki leesett a székről. Angyal körül fortyogott a sötét, azúrkek aurája szétterjedt a térben, és odalépett áldozatához. Nem mertük nézni, mit tesz vele. Órákig? Napokig? Hetekig tartott? Nem, itt nincs ilyen. Rótákon át. Írtunk, és elájultunk, írtunk, és el-

ájultunk. Rettegtünk, és írtunk, rettegtünk, és írtunk. Angyal pedig kínozza az öreget. A kín szaga örvénylett a levegőben. Angyal szavakra, hangokra szedte azt a lelket. **Ötletekre.** Majd végigsepert az asztalok között, jó párunkon erőszakot tett, tintával itattott, és újra a szájából etetett. Mi pedig nyeltük belőle a bocsánatot, mindazért, amit meg se tettünk még. Holnap? Holnapután? Nincs ilyen. Amit egyszer majd rosszul írunk meg. Vagy amit soha.

Ma? Tegnap óta? Egy ideje? Ilyen itt nincs. Tudom már, hogy ez itt a Pokol. Igen, a Pokolban írnak, s amit mi, pokolbeliek írunk, talicskába rakják Angyal segédei, és áttolják a Mennybe. Ott olvasnak. Sokan lehetnek mennybéliek, hogy ennyit kell dolgoznunk itt. Néha arra gondolok, átmegegyek oda. Nem írok, inkább üdvözülök, de akkor megérkezik Angyal, hosszan szeretkezik velem, néha azt sem tudom, ki kit kefél, gyorsan megetet, veszi a tollat, és vért szív fel vele a vénámból, a kezembe adja, megcsókol; engedi újra, hogy halljam a bőrén át, ahogy a Mennyben engem is olvasnak. Ami szép belőlem, így is, úgy is, odaát van. Ami pedig nem, így is, úgy is ezen a sötét, matt-fekete helyen, a Kékangyal hűvös markában marad. Ha menni akarok mégis? Leteper, és meggyaláz. Űt, és ver. Ujja, mint a penge. Karja, mint a dorong. Lihegése, akár a hajnali fagy. Angyal-kápó. Addig ütlegetel... Meddig is? Órákon át? Napokig? Hetekig is? Nem, itt nincs ilyen. Szakadatlan – alighanem az örökkévalóságig.